

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse
23/5588

Vår referanse
24/00156-2

Dato
15.04.2024

Høringsuttalelse – endringer i sivilbeskyttelsesloven – sivil arbeidskraftberedskap når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare

Datatilsynet viser til brev av 15.01.2024, hvor vi har fått oversendt på høring forslag til endringer i sivilbeskyttelsesloven.

Under følger vår høringsuttalelse, som vedrører de delene av forslaget som direkte gjelder behandling av personopplysninger.

1. Datatilsynets overordnede betraktninger

Datatilsynet ser positivt på at dette lovarbeidet gjøres før en ny, nasjonal krise oppstår. Vi mener at imidlertid dette lovforslaget burde vært forelagt oss før den ordinære høringsrunden, jf. rådføringsplikten som fremgår av personvernforordningen artikkel 36 nr. 4.

Det er viktig at det gjøres gode og grundige avveininger av hvilke inngrep som skal kunne gjøres i innbyggernes personvern i en nasjonal krisesituasjon. Vi vil likevel peke på viktigheten av en helhetlig tilnærming, der ulike inngrep i grunnleggende rettigheter i ulike krisesituasjoner sees i sammenheng, for å få frem det hele bildet av hvordan grunnleggende menneskerettigheter påvirkes av slike lovtiltak.

Personopplysningsvernet og personvernet (retten til privatliv) er grunnleggende menneskerettigheter nedfelt i Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8. Personvernregelverket har sitt utspring i den grunnleggende retten til privatliv, og det er nettopp i krisesituasjoner at ivaretagelse av menneskerettighetene er viktige. Et robust og godt forberedt demokratisk samfunn kjennetegnes av at myndighetene evner *både* å sikre grunnleggende menneskerettigheter og å ivareta innbyggernes og samfunnets interesser og sikkerhet i en krisesituasjon. Datatilsynet anerkjenner at ekstraordinære situasjoner kan kreve ekstraordinære tiltak. Ikke desto mindre, er det viktig å sikre og opprettholde gode kontrollmekanismer også i krisetid.

Forslaget gir vide fullmakter til Kongen i statsråd. Dette utfordrer de garantiene som ligger i den ordinære demokratiske regelverksprosessen. Vi mener det er avgjørende at unntaksreglene kun gjelder for krisesituasjoner, der det reelt ikke er mulig å gjennomføre vanlige regelverksprosesser.

Vurderingen av når tersklene for konstitusjonell nødrett og derogasjon vil være nådd ligger utenfor Datatilsynets kjerneområde. Når man tar sikte på å regulere unntakssituasjoner, mener vi imidlertid at grunnleggende rammer må være ivaretatt i lovverket. Store inngrep i den grunnleggende retten til personvern bør ikke kunne skje utelukkende i forskrifts form, slik regelverket legger opp til.

Andre aktuelle rammer kan være at unntak fra personvernregelverket kun kan gjøres i klart definerte krisesituasjoner og at opplysninger hentet inn i krisesituasjoner ikke kan deles og viderebehandles for uforenlige formål. Selv om lovverket setter visse begrensninger, vil ikke det forhindre bruk av konstitusjonell nødrett og derogasjon i konkrete og aktuelle krisesituasjoner.

Datatilsynet kan ikke støtte det foreliggende forslaget når det åpner for så vidtgående unntak. Lovforslaget har for få og uklare rammer og åpner dessuten for unntak også utenom krisesituasjoner. Vi mener også at viderebruk til uforenlige formål ikke kan aksepteres.

2. Kort om høringsforslaget

2.1 Forberedende tiltak, øvelser og forhåndsutpeking til arbeidsplikt (§ 24 i)

Departementet foreslår at det gis hjemmel i sivilbeskyttelsesloven § 24 i til å fastsette forskrift om at forhåndsutpekte personer kan pålegges begrensede plikter, som for eksempel å fylle ut og sende inn personopplysningsblankett for sikkerhetsklarering.

Det fremgår av høringsnotatet at registrerings- og undersøkelsesplikten skal gi myndighetene tilgang til informasjon av betydning for forhåndsutpeking og arbeidsplikt. Departementet angir at det vil være sentralt for myndighetene å ha oversikt over opplysningene for at disse rent faktisk kan benyttes til øvelser og planlegging.

2.2 Opplysningsplikt (§ 24 j)

Departementet foreslår en bestemmelse i sivilbeskyttelsesloven § 24 j om at Kongen kan gi forskrift om opplysningsplikt for enkeltpersoner, virksomheter eller offentlige organer uten hinder av taushetsplikt. Opplysningene må være nødvendige for gjennomføringen av vedtak om sivil arbeidskraftberedskap.

Departementet angir at det vil kunne være behov for tilgang til relevante offentlige registre og annen informasjon fra andre offentlige myndigheter. Det må uttrykkelig reguleres at alle nødvendige opplysninger kan behandles, også sensitive personopplysninger.

2.3 Behandling av personopplysninger (§ 24 k)

Departementet foreslår en bestemmelse i sivilbeskyttelsesloven § 24 k om behandling av personopplysninger.

I bestemmelsens første ledd, foreslås det at offentlige organer skal kunne behandle personopplysninger, herunder personopplysninger nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, for å utføre oppgaver etter nytt kapittel om sivil arbeidskraftberedskap. Dette skal bidra til at myndighetene får oversikt over arbeidsmarkedet og arbeidskraftressursene i Norge.

Departementet angir at offentlige myndigheter og andre virksomheter som er ilagt denne typen oppgaver vil ha rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c (rettslig forpliktelse) eller bokstav e (utøvelse av offentlig myndighet eller utførelse av oppgaver i allmennhetens interesse).

Videre legger departementet til grunn at vilkårene for behandling av særlige kategorier av personopplysninger for å ivareta samfunnet i en sikkerhetspolitisk krise eller krig vil kunne omfattes av unntaket i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g (viktige samfunnsinteresser).

I sivilbeskyttelsesloven § 24 k tredje ledd første punktum, foreslår departementet en hjemmel der Kongen kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger. En forskrift kan blant annet regulere formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, adgangen til viderebehandling og utlevering, automatiserte avgjørelser, registerføring og tilgang til registre. Departementet anser det som hensiktsmessig at utdypende bestemmelser om behandling av personopplysninger reguleres i forskrift.

I en slik forskrift kan det også bli aktuelt å åpne for viderebehandling til nye og uforenlige formål, jf. artikkel 6 nr. 4. Departementet imøteser høringsinstansenes syn på om det er behov for å regulere privates behandling av personopplysninger.

I forslaget til § 24 k tredje ledd andre punktum, foreslår departementet at Kongen kan gi forskrift om unntak fra personopplysningsloven. Unntak skal kunne gis uavhengig av om en situasjon nevnt i § 24 e første ledd har inntrådt (at rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare). Formålet med bestemmelsen er å legge til rette for effektiv gjennomføring av myndighetenes oppgaver i forberedelsene til en sikkerhetspolitisk krise eller krig.

Departementet angir at unntak kan skje innenfor rammene av personvernforordningen artikkel 23, eller utenfor personvernforordningens rammer, såfremt kravene som følger av Grunnloven og EMK overholdes.

Departementet angir at kravene til behandling av personopplysninger vil kunne bli vanskelige å overholde i en sikkerhetspolitisk krise eller krig. Departementet foreslår derfor en forskriftshjemmel i § 24 k annet ledd der Kongen, i situasjoner som nevnt i § 24 e, kan gi forskrift om at personopplysningsloven helt eller delvis ikke skal gjelde når det er nødvendig

for å ivareta formålene med § 24 e. Dette innebærer at slik forskrift kun kan gis når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare.

3. Datatilsynets kommentarer

3.1 Forberedende tiltak, øvelser og forhåndsutpeking til arbeidsplikt (§ 24 i)

Forslaget til sivilbeskyttelsesloven § 24 i innebærer i praksis at myndighetene til enhver tid vil kunne sitte på et register over opplysninger om forhåndsutpekte personer.

Vi mener at rammene for et slikt register må fremgå av loven. For eksempel bør det fastsettes regler om opplysningstyper som registeret kan inneholde, lagringstid og sletteplikt.

3.2 Opplysningsplikt (§ 24 j)

Bestemmelsen om opplysningsplikt er vidt og generelt utformet. Prosessen for forskriftsregulering vanligvis være en viktig rettssikkerhetsgaranti ved at utredningsinstruksen må følges og at relevante innspill og innvendinger hentes inn. Vi forutsetter at denne fremgangsmåten vil følges dersom forskrifter skal vedtas utenom situasjoner som nevnt i § 24 e.

I krisetid vil det imidlertid kunne være nødvendig å gjøre unntak fra den ordinære prosessen for forskriftsregulering. Det har Datatilsynet stor forståelse for. En slik fremgangsmåte for regulering, gjør det desto viktigere å gjøre gode nødvendighetsvurderinger.

Vi forutsetter at fremtidige forskrifter om opplysningsplikt vil sette gode rammer for konkrete behandlingsformål, hvilken type opplysninger som kan hentes inn, adgangen til deling og viderebehandling, lagringstid mv.

3.3 Behandling av personopplysninger (§ 24 k)

Datatilsynet har forståelse for at det er krevende å skulle inngående regulere behandlingen av personopplysninger direkte i loven, jf. forslaget til forskriftshjemmel i § 24 k tredje ledd første punktum. Vi mener likevel at enkelte ytre rammer bør fastsettes direkte i lov.

Som nevnt innledningsvis, mener vi at rammene for store inngrep i retten til personvern bør fastsettes direkte i loven. Vi mener at inngrep i grunnleggende menneskerettigheter kun kan skje i krisesituasjoner, og hva som utgjør en krisesituasjon må være klart definert.

Videre mener vi at opplysninger hentet inn i krisesituasjoner ikke skal kunne deles og viderebehandles for uforenlige formål. Forslagene til endringer i sivilbeskyttelsesloven er ment å gi myndighetene mulighet til å forberede seg på og håndtere situasjoner der rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. Dette er ekstraordinære situasjoner der ordinære reguleringer og prinsipper vil kunne settes på strekk. Vi mener derfor at det ikke kan gis forskriftshjemmel med en generell adgang til å bruke og dele opplysninger samlet inn med tanke på slike særskilte situasjoner til etterfølgende uforenlige formål.

Departementet har bedt om høringsinstansenes syn på om det er behov for å regulere privates behandling av personopplysninger. Vi mener at en slik regulering er absolutt nødvendig. Til forskjell fra offentlige myndigheter, vil private aktørers virksomhet ikke være like gjennomregulert i lov. Private aktører har ofte kommersielle formål for sin behandling av personopplysninger, og de vil kunne anse det å være i deres egen interesse å behandle opplysninger for slike formål, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f. Vi mener at det burde foreligge et absolutt forbud for private aktørers viderebruk av opplysninger de besitter på grunnlag av formål som nevnt i § 24 e.

Departementet foreslår å gi hjemmel for at Kongen kan gi forskrift om unntak fra personopplysningsloven, jf. § 24 k tredje ledd andre punktum. Vi er svært skeptiske til at det skal kunne gjøres slike unntak også der situasjoner nevnt i § 24 e første ledd ikke foreligger. Vi mener at det vanskelig kan forsvares å gjøre unntak fra innbyggernes grunnleggende rett til personvern utenom krisesituasjoner.

Vi er også svært kritiske til at personvernregelverket skal kunne settes til side fullt ut, jf. forslaget til § 24 k annet ledd. I en krisesituasjon, vil man ofte måtte akseptere at ordinære kontrollmekanismer og rettssikkerhetsgarantier ikke foreligger. Selv i en unntakssituasjon, må imidlertid den enkeltes grunnleggende rettigheter ivaretas.

Vi mener at det i en slik regulering bør spesifiseres hvilke deler av personvernregelverket man kan gjøre unntak fra. Dette kan for eksempel være kravene til det supplerende rettsgrunnlagets kvalitet¹ og de registrertes rettigheter etter personvernforordningen kapittel III.

4. Avsluttende bemerkninger

Dersom noe er uklart, eller dere ønsker å få våre synspunkter utdypet, kan dere ta kontakt med Susanne Lie (suli@datatilsynet.no). Ved behov, stiller Datatilsynet gjerne i et møte i sakens anledning.

Med vennlig hilsen

Line Coll
direktør

Susanne Lie
juridisk fagdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer

---

¹ Jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 3.